

прихований, певною мірою опосередкований спосіб спорідненості з національним елементом; третя ж – об'єднує твори у яких національно неповторне створюється не шляхом прямої адаптації його ключових сенсів на рівень музичного мислення, а методом відтворення їх засобом створення емоційно-образного змісту того чи того окремо взятого твору. За таких умов осмислення національного окреслюється параметрами інтуїтивної природи, унеможливаючи при цьому дієвість раціонального способу його культивування.

Зауважимо, що запропонований зріз поставленої нами проблеми звісно ж не претендує на перспективу максимальної вичерпності гіпотетичної та доказової складових, все ж, на наше переконання є одним із перших в українському науковому соціокультурному просторі, який чітко позначає актуальність розвідки та окреслює її ключові аспекти у найзагальніших рисах.

Література:

1. Гобдич М. Духовна музика В. Сильвестрова – як сповідь земної людини. Газета "День" № 199, 2012. – С. 4.
2. Кияновська Л. Мирослав Скорик: людина і мигеть. // Незалежний культурологічний журнал "І". – Львів, 2008, С. 58-67.
3. Молчко У. Богдана Фільц – композитор, музикознавець, громадський діяч / У. Молчко // Молодь і ринок: щомісячний науково-педагогічний журнал // Дрогобицький держ. 282йто. Університет 282иг. І. Франка. – 2008. – №2. – С. 5-6.
4. Письменна О. Б. Музична мова хорових творів Лесі Дичко: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03. / О. Б. Письменна. – Львів, 2004. – 16 с.
5. Чекан Ю. Вступна стаття // Духовні твори М.Скорика. Київ, 2005. – с. 8.
6. www.infoukes.com/newpathway/Page640.htm.

УДК 398 (091) (477,81)

Цапун Р.В.

З ІСТОРІЇ ФОЛЬКЛОРНО-ЕТНОГРАФІЧНОЇ ЕКСПЕДИЦІЇ У САРНЕНСЬКИЙ р-н (1986 р.)

Анотація. Стаття присвячена аналізу першого колективного експедиційно-польового дослідження авторки на теренах Рівненського Полісся.

Ключові слова: Рівненський державний інститут культури, Сарненський район, фольклорна експедиція, запис народної музичної творчості.

Аннотация. Статья посвящена анализу первого коллективного экспедиционно-полевое исследование автора на территории Ровенского Полесья.

Ключевые слова: Ровенский государственный институт культуры, Сарненский район, фольклорная экспедиция, запись народной музыкальной культуры.

Annotation. This article is devoted to the first collective expeditionary fieldwork by the author on the territory of Polissya.

Key words: Rivne State Institute of Culture, Sarnensky region, folk expedition, recording folk music.

Постановка проблеми В усі часи для кожного народу її традиційна спадщина залишається основою, на якій базується духовність народу. Щоб зберегти та передати у спадок своїм нащадкам усі найкращі творіння попередніх поколінь, ми маємо їх вивчати, берегти та популяризувати.

Одним із найпоширеніших способів дослідження народної музики є фольклорна експедиція, яка передбачає виїзд групи збирачів у конкретну місцевість з метою її обстеження.

Записуючи мелодії та етнографічний матеріал, у збирачів народної мудрості розвиваються навички фольклористичної праці, розширюються уявлення про роль фольклору у житті народу, розвиваються їх творчі здібності, інтелект, мислення та почуття патріотизму.

Метою даної статті є комплексний аналіз фольклорно-етнографічної експедиції авторки у Сарненський район та висвітлення її ролі у навчально-виховному процесі кафедри музичного фольклору Рівненського державного гуманітарного університету.

Аналіз дослідження. Перші кроки експедиційно-польової діяльності авторки статті розпочалися ще у студентські роки (1983-1984 рр.) у її рідному селі Будичани Чуднівського р-ну Житомирської області. Після закінчення Рівненського державного інституту культури у 1985 році, отримавши призначення працювати на кафедрі народно-хорового співу, на посаді лаборанта кабінету фольклору, практику збору народно-пісенної культури було продовжено.

На той час кабінет фольклору був у стадії створення. Не було приміщення, в якому могли б зберігатися зібрані матеріали (бобінні фонозаписи) поліського фольклору, які раніше були здобуті в польових умовах студентами та викладачами кафедри. Деякі із народномузичних творів були уже розшифровані і частково опрацьовані, але всі ці матеріали не мали певної системи впорядкування. Тож перебування на цій посаді (після одного року праці була переведена на посаду викладача кафедри) було спрямоване на облаштування приміщення кабінету (ауд. 129) та накопичення матеріалу, шляхом проведення фольклорних експедицій, які були пов'язані з навчальним процесом кафедри, зокрема, з викладанням таких дисциплін як сольний спів, розшифровка народних пісень, аранжування народних пісень.

Про необхідність збирання народної музики постійно наголошували і вчителі, а на той час уже колеги кафедри: Павлюк В. М., Яремко Б. І., Логвін В. О., Дерев'яноко Б. П., Фенглер М. П. та інші. Їх переконання про те, що тільки самостійна експедиційно-польова робота дасть змогу повноцінно працювати в царині традиційної народної культури підштовхнули на

проведення спочатку індивідуальних, а згодом і групових експедицій. Черпати репертуар для занять з вокалу із збірників пісень було уже не зовсім цікаво. Хотілось мати запаси власного пісенного репертуару, записаного в реальному середовищі з уст різних народних співаків. Все це стимулювало бажання якомога швидше поїхати в експедицію. Згодом дослідницький інтерес авторки допису було спрямовано на вивчення й записування народної музики Рівненського та Житомирського Полісся.

У перший рік праці предметом дослідження стало рідне село авторки, де у короткотривалих експедиційних поїздках від родичів та сусідів було записано багато цікавого матеріалу, а наприкінці навчального року, влітку 1986 року було проведено колективну експедицію у Сарненський район. Ініціювала та організувала експедицію автор цих рядків; тому логічно, що вона була призначена її керівником.

У розпорядженні експедиції був власний фотоапарат "Київ" учасника експедиції Лозового Ярослава, десяток аудіокасет, та 2 касетних магнітофони "Карпати", які не так давно були виділені на музично-етнографічні потреби кафедри. Мали вони батарейкове живлення і це давало змогу робити записи не лише в приміщенні, але й на вулиці. На той час на кафедрі було ще декілька важких бобінних магнітофонів. Важко навіть уявити, що їх колись використовували в експедиційній роботі.

Тривала ця фольклорна розвідка з 3 по 11 липня, у фінансуванні якої посприяв тодішній ректор РДК А. І. Литвинчук (1993-1999 рр.). Розуміючи важливість справи, так як на його погляд музично-збирацька практика мала патріотично-виховне та культурно-практичне завдання, він прихильно поставився до такої ініціативи.

Учасниками заходу було 6 студентів із різних курсів кафедри народно-хорового співу РДК: Ярослав Лозовий, Юрій Ворон, Алла Кравець, Валентина Власюк, Оксана Грабова та Тетяна Кухарук. До завдання заходу входило, обстеження окремих сіл даної території з послідуною фіксацією пам'яток пісенної культури. Серйозних науково-етнографічних завдання ця фольклорна експедиція не ставила, тому що ні керівник, ні її учасники до цього ще ні разу не побували у колективних експедиціях. Усім бракувало досвіду, тому ця поїздка скоріше нагадувала аматорське збирання. До слова можна сказати, що на час навчання авторки статті (1981-1985рр.) на кафедрі народно-хорового співу проводились лиш частково індивідуальні експедиції.

Вибір саме цього регіону був зроблений за порадою тодішнього керівника кафедри Миколи Павловича Фенглера (1985-1988 рр.). В свій час він працював у Сарнах, тому добре був обізнаний у місцевості, людях та їх традиціях.

У Рівному на той час центром краєзнавчої та музично-етнографічної роботи був обласний центр народної творчості (завідувач відділу фольклору та етнології С. І. Шевчук), тому отримавши там коротку інформацію про

фольклорні колективи Сарненщини та озброївшись елементарними знаннями з методики польових досліджень і збору етнографічного матеріалу, учасники експедиції вирушили у творчу поїздку навчатись збирати, записувати, а згодом і розшифровувати свої записи.

Приїхавши потягом у Сарни, спочатку, за порадою Миколи Павловича, відбулась зустріч із директором Сарненського районного краєзнавчого музею – Раїсою Костянтинівною Тишкевич. Завітавши до музею, учасники експедиції познайомились із особливостями побуту поліщуків, та мали змогу оглянути інтер'єри помешкань заможного селянина та бідняка, помилуватись чудовою колекцією стародавнього одягу. Згодом, на прохання учасників експедиції, Раїса Костянтинівна порадила в які села варто поїхати, таким способом накресливши нам маршрутну карту. Так ми дізнались, що всього за декілька кілометрів від районного центру розташоване село Ляхча, в якому не так давно створено цікавий фольклорно-етнографічний колектив за назвою "Троян". Туди й ми першими завітали. Знаючи, що вдень люди зайняті роботою, вирішили, що в село їхати краще ввечері. Щоб домовитись про запис, мені довелось поїхати туди в першій половині дня. Хочу сказати, що за час всієї роботи експедиції, її учасники пересувались від села до села маршрутним, або ж попутним транспортом. По дорозі до села Ляхча, в автобусі, можна було довідатись про знавців місцевого фольклору. Спершу було зроблено візит до жительки цього села Мисанець Ольги, син якої (Анатолій) був керівником фольклорного гурту "Троян". В селі на той час було не дужелюдно, всі порались на городах. На щастя жінка саме прийшла з поля, на якому гребла сіно. Довідавшись про ціль мого візиту, вона жваво зреагувала на пропозицію запису, і сказала, щоб ми приїздили ввечері.

Перший сеанс запису відбувся в сільському клубі, де ми мали змогу познайомитись із фольклорним колективом, репертуар якого базувався на місцевому матеріалі. Цей колектив об'єднав односельців, які люблять і уміють добре співати та знають багато давніх пісень. Очевидно, ми спочатку обрали правильну лінію поведінки і належним чином зарекомендували себе перед людьми, бо з першого дня із учасниками цього чудового, а згодом, і славнозвісного колективу, було налагоджено позитивний контакт. Записували ми у селі два дні. В перший вечір запису нас найбільше вразило, що всі учасники колективу прийшли до клубу одягнені в стародавній одяг. Тут же в клубі ми побачили як правильно пов'язати хустку, (чогось тоді ще ніхто з учасників колективу не був зав'язаний у намітку, яка згодом стала їх невід'ємним атрибутом), замотати онучі в постолі, як ткати на стародавньому ткацькову верстаті ("кроснах"), співати гуртом у своїй, складеній віками пісенній традиції, та величаво нести себе у танці, під акомпанемент справжніх поліських музик. А ще впадали в очі неповторні вишиванки з квітами та символами, які сягали своїм корінням у далекі віки. На той час колектив уже мав певну концертну

практику, і відповідно свій сформований репертуар. Вони часто виступали у сільських клубах та на районній сцені. З особливою гордістю говорили, що до них недавно приїздили науковці із самого Києва.

Без всякої штучності та фамільярності ми розпочали роботу. Не було тоді у нас ніяких питальників, які б орієнтували на якомога повніше охоплення матеріалу, тому ми просто попросили люхчанців заспівати їх улюблені пісні. У відповідь, без вагань, учасники гурту охоче почали ділитися з нами своєю народною мудрістю.

Під час запису я працювала із магнітофоном, а двоє учасників експедиції, паралельно з магнітофонним записом, вели рукописний текст. Кожен швидко записував чітко визначену частину тексту, один – парні пісенні рядки, інший – непарні. Згодом текст зіставляли та перевіряли, зачитавши його виконавцям. Це потім дуже пригодилося під час розшифровки пісень. Бувало, що пісні мали багато куплетів. На пропозицію інформантів, що текст краще переказати, бо надалі все так само співається, ми не реагували і просили заспівати пісню від початку і до кінця. Іноколи під час співу не завжди зрозумілим був текст, тому виникало прохання до співаків його переказати. Примічали, що після таких переказів пісня частогусто була спотворена, іноколи навіть пропускались цілі фрази. Під час запису дотримувались двох важливих вимог: точності і документальності. Під точністю запису малось на увазі максимально точне відтворення особливостей стилю виконавця, лексики, звучання слів. Спочатку, від незвички сприймати місцевий діалект, мова люхчанців, була нам дуже подібною до білоруської чи російської, тому під час запису тексту, виключалась будь-яка зміна в діалектичних словах та русизмах на літературні слова. Також виключалось будь-яке редагування текстів, внесення доповнень, змін і виправлень. Тексти переписувались у загальний зошит – щоденник. Згодом стало зрозумілим, що ведення такого польового зошта, було зручним під час роботи. Окрім текстів у зошиті записували і відповідні дані про інформантів.

Під час сеансу запису в с. Люхча було з'ясовано прізвища учасників гурту: Артинюк Калина Павлівна (1922 р. н., пенсіонерка, працювала в колгоспі, освіта – 3 польських класи), Жабчик Дмитро Маркіянович (1922 р. н., пенсіонер, працював у колгоспі, без освіти), Мисанець Ольга Андріївна (1927 р. н., пенсіонерка, працювала в колгоспі, освіта – 5 польських класи), Гаврильчик Лідія Тимофіївна (1928 р. н., доярка, освіта – 3 польських класи), Шостак Дмитро Гур'євич (1928 р. н., освіта – 2 польських класи), Копищик Фекла Кузьмівна (1930 р. н., пенсіонерка, працювала в колгоспі), Сопронюк Марія Петрівна (1930 р. н., техпрацівник сільського клубу, без освіти), Камзьол Ольга Василівна (1932 р. н., пенсіонерка, працювала в колгоспі, освіта – 4 класи), Рибачок Ольга Миколаївна (1933 р. н., доярка, без освіти), Сопронюк Ксенія Петрівна (1933 р. н., ланкова, освіта – 1 клас), Набухотна Надія Василівна (1941 р. н., колгоспниця – льонарка, освіта –

7 класів), Радько Матрона Павлівна (1941 р. н., колгоспниця – льонарка, освіта – 5 класів).

Під час запису гурту "Троян" одна із жінок справно працювала на ткацькому верстаті, який стояв у залі клубу, а інші – надзвичайно емоційно виспівували одну за одною давніх-предавніх пісень. У їхньому співі не відчувалось ніякого сценічного впливу. Співали вони "як на вулиці" – розлого, наповнено, на міцному диханні (на опорі), в голосній грудній манері. Співаючи в гурті, учасники колективу весь час подивлялись на виводчицю, яка злегка киваючи головою, ніби "диригувала". Вивід був окрасою такого багатоголосого співу, характерною особливістю якого був широкий діапазон і розвинена мелодична лінія. Угорі виводчиця брала дуже високі ноти, при цьому майстерно орнаментуючи мелодію. У манері співу використовувались глісандування, "ковзання" між звуками, імпровізаційні прийоми та широкий внутріскладовий розспів, який ускладнював сприйняття тексту пісні. Згодом, такий багатоголосий спів було складно занотовувати, якщо брати ще й до уваги, що на той час, ще не було певного досвіду в розшифровці записаного матеріалу.

Весільні пісні у їх виконанні звучали в унісонно-гетерофонній традиції.

В гурті явні провідні функції проявлялись у Мисанець Ольги та Гаврильчик Лідії. Вони намагались, при потребі, підказати слова та повести за собою співаків. Обстановка під час запису видалася просто чудовою. Люхчанці тай і ми почували себе невимушено, тому співали вони без особливого напруження. Згодом у наступних експедиціях (1990, 1994 рр.) у цьому селі було зафіксовано й сольну традицію (Гаврильчик Л. Т.): До співу гурту прислали місцеві музиканти (дві гармошки, бубон, тамбурин), які почали награвати мелодії танців, що стало показовим збереженні традиції інструментального виконавства. Грав сімейний ансамбль Набухотних (керівник – Володимир Васильович, та три його сини – Валентин, Яків і Микола). У клубі створилась атмосфера справжніх люхчанських вечорниць. Усі жінки, реагуючи на гру музик, почали кружляти у дивовижних танцях. А ось інформація почерпнута із невеличкої статті, яка була надрукована в обласній газеті "Червоний прапор" за 21 вересня 1986 року: "Розмаїття і неповторність вишиванок, барвистість хусток викликало у нас справжнє захоплення. І ось розпочались люхчанські вечорниці. Тихо скригнув ткацький верстат і полинула пісня "Не гудіте голуби на хаті"... З хвилюванням слухали кожен пісню. Довго-довго яскраве світло не гасло у вікнах клубу. Пісня змінювалась танцем. Під акомпанемент ансамблю сім'ї Набухотних весело і жваво танцювали люхчанці" [4]. Тоді в той вечір учасникам експедиції вдалось навчитись один із найвідоміших поліських танців "Печонее порося", який на той час, ще не був знаний широкому колу шанувальників народного мистецтва. Згодом цей танець, захопивши своєю простою, цікавою хореографією та лаконічною мелодією став окрасою репертуару не одного фольклорного колективу міста, а згодом і подолав не

один кордон України. Пригадую як тоді ми опанували майстерність виконавства цього та інших танців. Як жаль, що тоді у нас не було відеокамери, яка б дозволила зафіксувати все те дійство із мімікою, жестикуляцією, та рухами виконавців у танці. Під час запису люхчанці дуже охоче фотографувалися, а на завершення зустрічі ще й пригостили усіх нас вечерєю на "скору руку" і запропонували переночувати. На другий день сеанс запису було продовжено. Тоді у с. Люхча (4-5 липня) було записано 24 мелодії пісень із них 9 звичайних, 1 веснянка, ряд весільних (14) та 7 награвань мелодій танців: "Печонее порося", "Нареченька", "Троян", "Дрібна полька", "Падіспан", "Тягучий вальс", "Оберок".

Після цієї зустрічі всі учасники експедиції усвідомили, що ця місцевість є дуже автентичною, має свій менталітет, і розмовляють тут своєю мовою. Особисто для мене зустріч із учасниками цього гурту стала на довгі роки одним із найяскравіших скарбів пам'яті. Відтоді розпочався мій інтерес до культури поліщуків, та і до люхчан зокрема.

Після запису в селі Люхча, 6 липня ми поїхали у селище Степань. Оселившись у місцевому готельчику, і напившись досхочу води із цілошого спепанського джерела, в перший же день спробували щось записати від корінних жителів села, але всі наші намагання були марними. На другий день увечері ми потрапили на свято Івана Купала, яке скоріше всього було підготовлене як розважальний захід для відпочиваючих місцевого санаторію. Нічого із традиційної місцевої народної культури воно не відображало. Все святкове дійство було підготовлене за шаблонним радянським сценарієм, де головними героями були Нептун та русалки. Ввечері організатори свята запалили вогнище, через яке стрибала молодь. Дівчата пускали на воду вінки, а учасники художньої самодіяльності співали відомі пісні такі як "Кругом Мариньоньки, ходили дівоньки...", "Ой на Івана, тай на купала..." та інші. В той же вечір ми мали змогу помилуватись чарівними краєвидами берега річки Горинь, яка своїми водами омиває населений пункт.

Ще по дорозі до селища Степань ми зупинились у селі Кузьмівка. Зразу ж зайшли до сільського клубу, щоб розвідати про місцевих знавців фольклору. Зі слів директора клубу дізнались, що найкраще за піснями потрібно звернутись до першої співачки на селі — Вахнюк Любові Олександрівни (1926 р. н), бо саме вона знає найбільше *"усяких колисних і старинних пісень"*. Але одразу ж додав, що її може й не бути вдома, бо у цій лісистій місцевості люди в основному займаються збиральництвом, і в цей час усі селяни ходять до лісу по чорниці. Тому ми домовились про зустріч із цією жінкою на наступний день. Другого дня нам таки пощастило зустрітись та записати від неї цінний пісенний матеріал. Чекаючи на зустріч біля клубу, ми побачили, що до нас іде жінка незабутнього автентичного шарму: маленька, босонога, з чорними від чорниць руками, з втомою на обличчі, але зі світлими і сяючими очима. У селі майже всі жителі мають прізвиська (клички), не винятком стала і наша героїня. По сільському всі на

неї говорили "піонерка". Познайомившись, ми розказали про ціль нашої зустрічі. Її вираз обличчя, погляд – все відображало спокійну готовність іти на контакт. Розмовляючи із нею дізнались, що все своє життя вона пропрацювала в колгоспі, в ланці. Освіту має 4 класи. На прохання щось нам заспівати, вона охоче погодилась.

Хоча в клубі не можна було створити тих природніх умов, необхідних для невимушеного співу як в хаті чи на вулиці, все ж інформантка погодилась співати саме там. Ніби відчуваючи наші естетичні смаки, виконавиця зразу почала співати те, що для нас було найбільш цінним та вартісним. Почувши слова першої пісні зрозуміли, що перед нами талановита, самобутня виконавиця. Розвинена техніка співу дозволяла співакці легко, без напруження та надзвичайно виразно співати одну за одною давні пісні. Співала так, ніби говорила сама з собою, точно інтонуючи звуки та дрібно оспівуючи кожен фразу. Її м'яка, грудна манера виконання, від якої звуки легко віддзвонювались у голові, наповнили невеличку кімнату у клубі чудовим, присним співом. "Співуча і голосиста, немов виткана із самих пісень", читаємо у газетній замітці [4]. Співаючи весільну пісню, вона завжди говорила кому саме вона співалася і кому призначалася. Переходячи з пісні до пісні, вона трималася початкової тональності (від першої пісні). Інколи переходила в паралельні тональності й точно поверталася назад [2]. Як і співакка так і ми особливо відповідально віднеслись до запису кожної пісні. Спочатку вона пригадувала пісню, наспівавши її від початку і до кінця. Таким чином, пригадавши слова напівзабутої пісні, виконавиця почувала себе значно впевненіше. Потім ми уже записували її голос на касету. Кожен магнітофонний запис починали з повідомлення де проводиться запис (село, район, область), прізвище, ім'я та ім'я по батькові, рік та місце народження виконавця та обов'язково вказували назву твору та жанр. Особливим заохоченням для інформантки стало прослуховування її голосу, записаного на магнітофоні. Включивши запис із її голосом, вона спочатку його не впізнала, наскільки сильним та свіжим він звучав у записі. Це звичайно сподобалось виконавиці та додало їй сили і впевненості.

За один сеанс (7 липня) від неї було записано найбільше весільних (15), 5 веснянок та 2 звичайні пісні. У другий день (8 липня) Вахнюк Любов привела до клубу свою односельчанку, Поліщук Євдокію Якимівну (1925 р. н.) яка разом з нею заспівала чимало обрядових та звичайних пісень. Звичайно за силою звучання та майстерністю виконання Поліщук Є. поступалась перед Вахнюк Л., тому співаючи в дуеті, Любов Олександрівна була лідером. Вона могла брати або низ або верх, як коли треба було. З того, що записали в той день – 12 звичайних, 15 весільних, 2 жартівливі, 3 жнивних, та 1 пісня літературного походження.

Два дні ця жінка співала для нас в дуеті з односельчанкою та сольо. Моє найбільше особисте враження – її спів і репертуар. На той час уже

багато пам'яток народної творчості зникало, народ почав їх забувати. Але спів цієї жінки говорив про інше, що ще не все втрачено, що перед нами справжній носій оригінальних зразків фольклору, хоч і було зрозумілим, що все це лиш залишки колись дійсно буйного репертуару. Знала вона ще досить багато пісень, особливо весільних, веснянок, ліричних та пісень до танцю, як вона сама говорила до "скоку". Всього від Вахнюк Л. В записали в дуеті та сольному виконанні 55 зразків народних пісень.

Перебуваючи у селищі Степань, за один день (9 липня) ми мали змогу відвідати навколишні села Велике Вербче та Бутейки. У селі Велике Вербче учасники експедиції зустрілись із місцевими співачками Давидок Ганною Захарівною (1933 р. н., пенсіонерка, без освіти), Гольонко Наталією Іванівною (1921 р. н., пенсіонерка, без освіти) та Мельник Зінаїдою Аврамівною (1922 р. н., пенсіонерка, без освіти). Сеанс запису проводили у сільській бібліотеці. Жінки, скоріше з побутових причин, були не дуже охочі до співу, тому ми й мали такі результати — записали всього 6 звичайних пісень.

В той же день відбувся запис у селі Бутейки від Шепель Марини Андріївни (1950 р. н., техпрацівник школи), Гольонко Зосі Ничипорівни (1941 р. н., техпрацівник школи), та Войович Зосі Павлівни (1938 р. н., доярка). Запис відбувся на подвір'ї сільської школи. Результат запису такий — 5 звичайних та 15 весільних пісень.

Наприкінці експедиції, коли всі її учасники уже дещо притомилися, Юрій Ворон запропонував поїхати у село Федорівку. Там жила його бабуся. Так як у нас була повна свобода вибору дій, і ми могли в будь-який час змінити наш маршрут, рішення їхати в це село було прийняте одностайно. Наступного дня усі із задоволенням їхали на гостини в село Федорівка. У хаті бабусі Юрія Ворона нас прийняли дуже привітно. Коли стемніло — пішли до сільського клубу. Для нас в той вечір співала місцева хорланка. Учасниці колективу, відчувуючи відповідальність, спеціально для запису одягнули своє сценічне вбрання — стародавні сорочки в поєднанні з новопошитими спідницями та жилетками. Всі пісні вони співали гуртом, переважно у два-три голоси. Все що ними співалось було для нас цінним і вартісним. Переважно всі пісні ми чули вперше. Учасники гурту, пригадуючи маловідомі твори, охоче ділилися з нами народною мудрістю свого села. Найбільше наспівали вони весільних та купальських пісень. Всього від жінок хорланки села Федорівка в той вечір ми записали 30 пісень: 10 весільних, 9 купальських, 5 жнивних, 3 звичайних, 3 веснянки. Зараз вже й не скажу чому, але у мене в щоденнику не записано хто тоді співав, чомусь немає ніяких пояснень. Очевидно, ми тоді поспішали і не зафіксували прізвища, імена та імена по батькові учасників колективу. Цей сеанс запису літньої експедиції 1986 року в селі Федорівка був завершальним.

З перших і до останніх днів поїздки стосунки між членами групи склались якнайкращі. Збирання пісень приносило усім збирачам фольклору

велике моральне задоволення, та почуття особливої романтики. Де б ми не з'являлись, з ким би не зустрічались, усюди відчували, тепло і радість людських душ. Безпосереднє спілкування з носіями фольклору залишали неабиякі враження. Жодного разу під час запису, ми не відчули негативного ставлення співачок до таких сеансів, навпаки, люди з особливою охотою та почуттям гідності йшли на контакт. Вони з радістю співали та ділились з нами тим, що вони знають. Як правило, завжди співались вартісні пісні. Пісень почутих із радіо та телебачення нам не співали. На перший погляд здавалось, що ми своїми "візитами" відриваємо людей від праці, але після запису люди завжди дякували, що ми їх розвеселили, і що вони таким чином відпочили та пригадали свою молодість. Тоді ніхто не говорив нам, щоб ми платили за запис пісень, чи ставили за пісні 100 грам. Питання про побут та харчування членів експедиції також тоді по особливому не ставилось. На наше щастя, все вирішувалось само собою. Люди часто пропонували нам переночувати у них чи повечеряти, або ж проблему харчування вирішували у сільських столовах. Знаходили ми і час для відпочинку. У перші експедиційні дні було тепло та сонячно, тому мали декілька годин незабутнього відпочинку на березі річки Случ.

Бог щедро нагородив цю землю славною історією, самобутніми звичаями та обрядами, талановитими та чудовими поліськими красвидами: безмежними луками, річками, лісом. Цей зеленавий, заквітчаний, водянистий, лісистий, цілющий, таємничий, співучий поліський край справді несе неабияке оздоровлення для душі й тіла.

Висновки. Підсумовуючи результати цієї пошукової експедиції нам пощастило зібрати цінний фольклорний матеріал, поспілкуватися з корінними жителями вище вказаних сіл, та отримати основи самостійної збирацької роботи. Загалом за всю поїздку вдалось зафіксувати 135 народних пісень та 7 інструментальних награвань (гармошкових) мелодій танців. Серед обрядових наспівів найбільше весільних (69), які становлять половину усього, що було записано у цій поїздки. Поряд із весільними, доволі скромно представлені календарні пісні, зокрема веснянки (9) купальські (9) та жнивнярські (8). Звичайних – 37, дві жартівливих та одна пісня літературного походження.

За одну поїздку ми познайомились, принаймні поверхнево, з станом пісенної культури у обстежених селах. Всі ці записи, це вже історичні документи, цінність яких з часом зростає і набуває все більш наукового значення.

Після повернення з експедиції розпочалось опрацювання здобутих народномузичних творів. Були розшифровані всі тексти записаних пісень та частково мелодії. Згодом ці записи стали використовуватись на заняттях сольного співу та розшифровки народних пісень.

17 грудня 1986 року було проведеного творчий звіт експедиції до якого долучились усі її учасники та студент кафедри Іван Сінельніков. Цей

день у творчому житті кафедри став історичним. Саме з цього часу почав відраховувати своє буття у творчому житті вузу студентський фольклорний гурт "Джерело", який став дієвим осередком відродження, збереження та культивування народних традицій Рівненського та Житомирського Полісся.

Отже, завдяки цій експедиції з'явилися цікаві, автентичні записи, які надали вартісний джерельний матеріал для репертуару фольклорного гурту "Джерело", а також дали змогу вивчати музичні особливості народних пісень Рівненського Полісся в гуртовому та сольному виконанні.

За підсумками фольклорно-етнографічної експедиції 1986 року із записаних пісень з мелодіями були підготовлені дослідницькі матеріали, які популяризувались у таких публікаціях:

1. Цапун Раїса. Студії календарно-пісенної культури Полісся (за фольклорно-етнографічним матеріалом с. Люхча Сарненського р-ну): // Республіканська наукова конференція: Тези доповідей. – Рівне, 1990. – С. 105-107.

2. Цапун Раїса. Автентичний спів Полісся. Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. I. – Рівне, / Ред.-упорядн. В. Сидорук, Г. Дем'янчук, Л. Гапон. 1996. С. 212-239, 247-254.

3. Цапун Раїса. Чарівні мелодії села Кузьмівки. Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. II. – Рівне / Ред.-упорядн. В. Сидорук, Г. Дем'янчук, С. Шевчук. 1997. – С. 280-297.

4. Співає "Джерело": Репертуарний збірник з традиційного гуртового та сольного співу. – Рівне: РДК, / Упорядн. Р. Цапун. 1997. – 104 с.

5. Народні обряди з репертуару гурту "Джерело": Навчально-методичний посібник з грифом Міністерства освіти і науки. – Рівне: Перспектива, / Упорядн. Р. Цапун. 2003. – 124 с.

6. Українські народні пісні: Пісенник. – Київ: Наукова думка, / Упоряд. О. Правдук. 1991. С. 188.

7. Співає Веснянка: Збірник пісень Рівненщини. – Рівне, / Упорядн. В. Ковальчук. 1994. С. 100.

8. Зашуміла дібровонька: Репертуарний збірник з традиційного сольного співу. – Рівне, / Упорядн. Л. Гапон, О.Юзюк. – 1994.

Література:

1. Глушко М. Методика польового етнографічного дослідження: Навчальний посібник / М. Глушко. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 286 с.

2. Іваницький А. І. Польові зошити. Фольклористичні розвідки. Рецензії / А. І. Іваницький. – Вінниця: Нова книга, 2014. – 355 с.

3. Луканюк Б. Пам'ятка студента-практиканта і збирача-початківця: Методичні рекомендації для студентів спеціальності 7.020205 "Музичне мистецтво" спеціалізації "Викладач, артист, керівник фольклорного ансамблю" / Б. Луканюк. – Рівне: РДГУ, 2001. – 24 с.

4. Цапун Р. В. Фольклорна експедиція / Р. В. Цапун // Червоний прапор. – 1986.